

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи **Раҷабова Фируза Садриддиновна** дар мавзӯи “Методикаи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар раванди омӯзиши забони хориҷӣ дар шароити муҳити бисерфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.08 – Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.04 – Назария ва методикаи фанҳои гуманитарӣ)

Мубрамияти таҳқиқот

Рисолаи унвонҷӯй Раҷабова Фируза Садриддиновна ба яке аз самтҳои муҳим ва муосири методикаи таҳсилоти касбӣ оид ба таълиму омӯзиши забонҳои хориҷӣ баҳри ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар шароити муҳити гуногунфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ баҳшида шудааст. Қобили зикр аст, ки афкори илмӣ ва тавачҷӯҳи бунёдии пажӯҳиш ва масъалаи интихобшуда дар марҳилае ба иҷро расидааст, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, шахсан Президенти кишвар, Пешвои миллат, Ҷаноби Олӣ Эмомалӣ Раҳмон ба омӯзиши забонҳо, минҷумла забони англисӣ дар муассисаҳои гуногунзинаи таҳсилоти Тоҷикистон, аз ҷумла макотиби олии, пайваста тавачҷӯҳ ва мароқи комил зоҳир мекунанд. Иҷрои барномаи давлатии “Ҷораҳо оид ба такмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар солҳои 2021-2030”, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шудааст, аз ин падидаи муҳим шаҳодат медиҳад.

Муаллифи рисола бо дарназардошти ғояҳои методологӣ-бунёдӣ ва аҳамияти амалии таҳқиқот баррасии кулли масоили пайванди мавзӯи интихобшударо баррасӣ ва ҳаллу фасл кардааст. Аз нигоҳи муаллиф ҳамбастагии фарогири марбут ба масоили ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён – омӯзгорони оянда, дарки асосҳои илмӣ-назариявии таълиму омӯзиши забонҳои хориҷӣ, ҷустуҷӯи роҳҳои

самарабахши низому раванди таъмини муоширати байнифархангӣ аз самтҳои муҳимми илми педагогикаи ватанӣ маҳсуб меёбад.

Дар рисола моҳият, сохтор ва мавқеи салоҳиятмандии забонӣ ва муоширати байнифархангии донишҷӯён дар партави фаъолияти касбии минбаъдаи онҳо чун омӯзгори фанни забони хориҷӣ, вусъати дониш, маҳорат ва малака ҳамчун омили пешбурди раванди омӯзиш ба риштаи таҳқиқ қашида шудааст.

Шиносоӣ бо диссертатсияи уновонҷӯӣ собит месозад, ки маҳаки асосӣ ва қувваи пешбарандаи таҳқиқотро ғояи муаллиф дар самти ташаккули салоҳиятмандии байнифархангии донишҷӯён-омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ дар заминаи модели маҳсус ва технологияи амалигардонии он дар раванди омода кардани кадрҳои болаёқат дар низомии таҳсилоти олии омӯзгории кишвар ташкил медиҳад. Дар ин бобат метавон таҳия ва баргузори курс-семинари маҳсусро аз ҷониби уновонҷӯӣ оид ба мавзӯи «Муоширати байнифархангии муаллими забони хориҷӣ», ки ба ташаккул ва тақомули дониш, малака ва маҳорати донишҷӯён - омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ маҳсус қайд кард.

Муаллифи рисола мутмаин аст, ки ташаккули салоҳиятмандии байнифархангии донишҷӯён дар шароити муҳити гуногунфархангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ ҳамчун ҷузъи низомофарандаи муоширати байнифархангии донишҷӯ-омӯзгори оянда зуҳур намуда, натиҷа ва самарайи он ба тавонмандии касбӣ ва фаъолияти самараноки омӯзгори ояндаи фанни забони хориҷи мусоидат мекунад.

Дар рисолаи мазкур роҳҳои ташаккули салоҳияти байнифархангии омӯзгорони забони хориҷӣ тавассути ҳамкориҳои педагогӣ дар заминаи муоширати байнифархангӣ чун унсурҳои ҷудонашаванда ва ногусастаи раванди таълиму тадрис пешниҳод шуда, аз нигоҳи мантиқи диалектикии салоҳиятмандӣ, фаълмандӣ, устуворӣ ва мунтазам рушдбӣи шахсияти омӯзгори фанни забони хориҷӣ арзбӣ шудааст.

Унвонҷӯй ба дарёфти концепсия ва равиши илмӣ-методӣ аз манзари фарзияи асоснок муваффақ шудааст. Ба ақидаи муаллифи рисола, ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯёни муассисаи таҳсилоти олии педагогӣ ба шарте таъмин мегардад, ки агар модели рушд ва технологияи амалисозии он дар раванди таълим дар факултаҳои забонҳои хориҷии муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгорӣ коркард шуда бошад. Ҳамчунин меъёрҳо ва дараҷаҳои ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён зимни таълими забони хориҷӣ, методҳо ва воситаҳои технологияи бозиҳои гуногуни фаъолмандии онҳо фаро гирифта шаванд.

Муаллиф комилан дуруст пай мебарад, ки донишҷӯёни забони хориҷӣ ҳамчун воситаи муоширати байнифарҳангӣ бе азхудкунии мувозии фарҳанги ношинос ва ғайримуқаррарӣ номумкин аст. Аз ин лиҳоз, ба ақидаи муаллиф раванди таълимро тавре бояд ташкил дод, ки забони хориҷӣ ҳамчун феномен – мӯъҷизаи нодири фарҳанги миллии соҳибони забони ношинос ва бегона мавриди омӯзиш қарор гирифта, навъи махсуси салоҳиятмандӣ - муоширати байнифарҳангӣ тавҷеҳ карда шаванд ва муоширати комил дар ин росто таъмин гардад.

Нуктаи дигари муҳими рисола аз он иборат аст, ки барои баланд бардоштани самаранокии ташаккули салоҳияти байнифарҳангии донишҷӯён бедорӣ ва вусъати шавқу рағбати онҳо дар омӯзиши ҳам забон ва ҳам фарҳанги кишварҳои хориҷзабон муҳим ва ногузир аст. Аз нигоҳи пажӯҳиши муаллиф роҳ ва усулҳои шиносӣ бо фарҳанги миллии кишварҳои дигар ҳини омӯзиши забони хориҷӣ дар раванди муосири робитаҳои байналмиллалӣ барои омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ аҳамияти хос пайдо мекунад ва ҳалли муваффақонаи масъаларо ба қатори арзишҳои муҳимми сиёсати давлат ва ҳукумат дар соҳаи забонмӯзӣ мегузорад.

Дар рисолаи Раҷабова Фируза Садриддиновна ба проблемаи ташаккули салоҳиятмандии муҳассилин ҳамчун падидаи нав нигоҳи тоза

андӯхта шудааст. Мутахассисони соҳаи педагогикаи ватанӣ ба вожаи “салоҳиятмандӣ” нигоҳӣ мухталиф доранд, вале муаллифи рисола дар натиҷаи таҳлил, муқоиса ва ҷамъбасти афкори илмии мавҷуда ақидаи тозаи хешро ибраз медорад: “Салоҳиятмандӣ қобилияти мустақилона амал кардан буда, ба донишҳои ҳосилкардаи хонанда, таҷрибаи зеҳнӣ ва ҳаётӣ, арзишҳо ва майлу рағбатҳои ӯ асос меёбад, қобилияти хешро дар натиҷаи фаъолияти маърифатӣ ва таҷрибаи таълимӣ рушду нумӯ мебахшад” (сах.24-и рисола).

Бино бар гуфтори муаллиф салоҳиятмандӣ дар вазъе таъмин мегардад, ки агар асос ва мундариҷаи омӯзиши ба ҳам пайвасти забони хориҷӣ ва фарҳанги миллии кишварҳои хориҷазабон аниқ гардида, таълиму омӯзиш аз ҷониби шахсияти муҳассил ташаббус пайдо кунад. Дар ин мақом роҳандозии усули ҳамгирой-интегративии байни фанҳои таълим бештар босамар арзёбӣ мешавад шудааст, ки он, бешубҳа, ба рушди маҳорату малакаи муоширати байнифарҳангии муҳассилин мусоидат менамояд.

Унвонҷӯй дар ҳалли масъалаҳои ба миён гузошта дар заминаи омӯзиши таҷрибаи пешқадам ва осори илмии олимони ватанӣ, рус ва кишварҳои дигар муваффақ шуда, тавассути таҳлилу баррасии андешаҳои муҳаққиқони соҳа концепсияи шахсии хешро таҳия ва роҳнамоӣ кардааст. Шиносой бо рисола собит кард, ки муаллифи диссертатсия дар самти интиҳобкардаи хеш ба татбиқи фарзияву дастовардҳои назарраси илмӣ муваффақ шудааст.

Дар рисолаи тақризшаванда ноил шудан ба ҳадаф ва санҷишу тасдиқи фарзия аз нигоҳи ҳалли масъалаву вазоифи зерин таҳқиқи худро ёфтааст:

1. Таҳлили назариявии проблемаи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгорӣ.

2. Коркарди мундариҷаи технологияи бозиҳое, ки ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии муаллимони ояндаи забонҳои хориҷиро пешбинӣ менамояд.

3. Таҳияи модели ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии муаллими забони хориҷӣ ва технологияи амалигардонии он дар раванди таълими факултаҳои забонҳои хориҷии муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгорӣ.

4. Муайян кардани меъёрҳо ва дараҷаҳои ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар шароитҳои таълими таҷрибавӣ-озмоишӣ.

5. Санҷиши самаранокии технологияҳои инноватсионӣ дар ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии таълими таҷрибавии омӯзгорони забони хориҷӣ ошкор ва аз лиҳози озмоишӣ.

6. Тавсияҳои илмӣ-амалӣ барои муаллимони муассисаҳои таҳсилоти олии ва муаллимони забони хориҷӣ ба мақсади тақмили мундариҷаи технологияи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии муаллимони ояндаи забони хориҷӣ.

Этимоднокии натиҷаҳои бадастома дар партави истифода аз пойгоҳи методологӣ ва назариявии пажӯҳиш; таъба маҷмӯи усулҳои назариявӣ ва таҷрибавии таҳқиқот, ки ба мавзӯ ва ҳадафҳои пажӯҳиш созгор ва мувофиқ аст; таҳлили шароит ва натиҷаҳои фаъолияти таҷрибавӣ-озмоишӣ; тасдиқи пешбиниву андешаҳое, ки дар фарзия ва ғояи пешбарандаи диссертатсия ба миён гузошта шуд; тафтиши маводҳои озмоишӣ дар низоми таҳсилоти олии касбии техникӣ; таҷрибаи амалии фаъолияти касбӣ ва педагогии муаллифи рисола тасдиқи хешро ёфтааст.

Навгонии илмии тадқиқот:

1. Бори нахуст дар илми педагогикаи ватанӣ тарзи ҷадиди таҳқиқи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар раванди таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгорӣ қарор дода шуд.

2. Моҳият ва сохтори салоҳиятмандии донишҷӯён дар самти муоширати байнифарҳангӣ зимни таълим ва омӯзиши забони хориҷӣ дар муҳити бисёрзабонӣ ва гуногунфарҳангӣ муайян гардида, салоҳиятҳои калидӣ, аз ҷумла, забонӣ, коммуникативӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ, мавзӯӣ, инфиродӣ ва амсоли он таҳлил ва мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

3. Модели ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён, ки самарабахшии истифодаи технологияҳои инноватсиониро ҳангоми таълими забони хориҷӣ таъмин месозад, коркард карда шудааст.

4. Низоми санҷиши ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён, ки меъёрҳои фарҳангшиносӣ, коммуникативӣ, касбӣ ва шахсиятӣ-арзиширо фаро мегирад, инчунин нишондиҳандаҳои ҳар як меъёри баҳодихӣ пешниҳод гардидааст.

5. Маводи таълимӣ оид ба амалияи нутқи шифоҳӣ ва хаттӣ (АНШХ), ки таъсири мутақобилаи унсурҳои фарҳанги миллӣ, маврид ва ҳолатҳои воқеии муоширати байнифарҳангӣ, интихоби методҳо ва воситаҳои технологияҳои бозигиро пешбинӣ мекунад, коркард шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар рисола дар асоси талабот нисбати омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ модели ташаккули салоҳияти байнифарҳангии донишҷӯён зимни таълими муошират бо забони ғайр, ки мақсад, вазифаҳо, муносибатҳо, принсипҳо, қисматҳо, сохтор ва мундариҷаи муоширати байнифарҳангии дар шароитҳои таълим дар муассисаи таҳсилоти олии омӯзгорӣ ташаккулёбандаро фаро мегирад, коркард карда шудааст. Модели коркардшуда барои барқарорсозии асоси назариявии омодагии донишҷӯён ва самаранокии технологияҳои педагогӣ ҳангоми таълими забони хориҷӣ хидмат мерасонад, ки ба татбиқи он дар рафти таълими равияи шахсиятӣ-фаъолмандӣ ба забони хориҷӣ мусоидат менамояд.

Маводҳои таҳқиқот ҳамчунин метавонанд барои курсҳои махсус, семинарҳои махсус, таҷрибаомӯзиҳо, тренингҳо дар раванди таълими муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгорӣ истифода бурда шаванд.

Саҳми шахсии унвончӯ дар он зикр меёбад, ки ӯ ҷиҳати асоснокӣ ва бунёдии ғояҳо ва андешаҳои методии ба маърази таҳқиқ гузошташуда, таҳия ва коркарди амсилаи концептуалии таҳқиқот ақидаҳои пойдор ва устувор баён намуда, дар заминаи ташаккули салоҳияти байнифарҳангӣ дар омӯзиши забонҳои хориҷӣ, фаъолиятмандии шахсии муҳассилин, роҳандозии низоми ҳамгирӣ-интегратавӣ ба ташаккули муоширати касбии донишҷӯён дар муассисаҳои таҳсилоти олии омӯзгории Тоҷикистон муваффақ шудааст.

Муаллиф ба ҷузъ дарёфти роҳу усули тозаии таҳқиқот дар коркарди асосҳои илмӣ ва назариявии проблемаи интихобшуда, ҷамъбасти таҷрибаю донишҳои педагогиро методии андӯхтаи хеш боз ба он муваффақ шудааст, ки семинари махсус роҷеъ ба мавзӯи «Муоширати байнифарҳангии омӯзгори забони хориҷӣ» тавассути тарзу усулҳои таълим ва методҳои пешқадами омӯзиши амалии забони хориҷӣ доир намуда, барои устодон ва омӯзгорони ин фан тавсияҳои муфид ба миён гузоштааст. Муаллиф дар интихоби роҳу усули пажӯҳиш, тарзи таълиму омӯзиши забони хориҷӣ, санҷиши бевоситаи кори таҷрибавӣ-озмоишӣ, анҷом додани рисолаи диссертатсионӣ, таҳияю нашри мақолоти илмӣ, аз ҷумла, дастурҳои таълимӣ-методӣ ва гузоришҳои илмӣ хидмати шоиста ба харҷ додааст.

Қобили зикр аст, ки натоиҷи асосӣ ва арзишманди пажӯҳиш дар маводҳои Паёми ДДОТ ба номи С. Айни, маҷмӯаҳои маводҳои конфронсҳои илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, мизҳои мудаввар, семинарҳо ва тренингҳо интишор ва муфассал баррасӣ шуда, дар 18 номгуйи асару мақолаҳо инъикос ёфтааст, ки 4 адади он дар нашрияҳои тавсиякардаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд.

Диссертатсияи унвончӯӣ аз муқаддима, ду боб, хулоса ва феҳристи адабиёти истифодашуда иборат аст. Муҳтавои диссертатсия дар 180 саҳифаи чопи компютерӣ инъикос гардидааст. Дар матн 7 ҷадвал, 1

диаграмма ва 2 расм мавҷуд буда, рӯйхати адабиёт 205 манбаъро фаро мегирад.

Боби якуми диссертатсия - «**Асосҳои назариявии ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар раванди омӯзиши забони хориҷӣ дар шароити муҳити бисёрфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ**» - масъалаҳои марбут ба самтҳои назариявии салоҳияти байнифарҳангии донишҷӯён ҳамчун проблемаи таҳқиқот дар адабиёти илмӣ ва методӣ, аз ҷумла, асосҳои психологӣ ва педагогии салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар шароити бисёрфарҳангӣ, равияи инфиродӣ-фаъолмандӣ дар ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар шароити муҳити этнофарҳангӣ, модели ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар гурӯҳҳои бисёрэтникирор ба риштаи таҳқиқ кашидааст.

Гузориш ва таҳқиқи проблемаи илмии гузошташуда имкон дод, ки муаллиф баррасии таъйиноти тамоюли фардикунонии ташаккули салоҳиятмандии иҷтимоӣ-фарҳангии донишҷӯёнро ҳини машғулиятҳои забони хориҷӣ дар муассисаи таҳсилоти олии техникӣ пешниҳод намояд. Дар диссертатсия собит шудааст, ки баррасии тамоюли фардикунонии таълим худфаъолии муҳассилин, арзёбии нерӯ ва қудрату тавоноии ӯ, дурустӣ ва саҳеҳии донишу маҳорат ва малакаи субъекти раванди таълимро дар маркази диққат мегузорад. Зиёда аз ин, аз ҷониби муаллифи рисола муайян карда шудани функсияҳои марбут ба тамоюли фардикунонии шахсияти забонмӯз дар партави башардӯстӣ, фарҳангшиносӣ ва иҷтимоишавӣ саҳифаҳои тозаи пажӯҳиши уновонҷӯӣ маҳсуб меёбад.

Муҳтавои боби якуми рисоларо бо як фикри томи муаллиф чунин баён кардан мумкин ва он, бешубҳа, қобили қабул аст: “Болоравии тавачҷуҳ ба проблемаҳои муоширати байнифарҳангӣ дар ҷаҳони муосир аён аст. Густариши фазои иттилоотӣ, рушди технологияҳои нави коммуникатсионӣ, афзоиши робитаҳои корӣ ва шахсӣ, мубодилаҳои

фарҳангӣ ва робитаҳои мустақими байни ниҳодҳои давлатӣ, гурӯҳҳои иҷтимоӣ, муносибатҳои ҷамъиятӣ, ҳамкориҳои илмӣ, тиҷорат, сайёҳӣ зарурати муносибатҳои нави таълиму тадрисро дар факултетҳои забони хориҷии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ба вуҷуд меорад. Айни замон ба мутахассисоне ниёз ҳаст, ки онҳо забони хориҷиро бо зарури фаъолияти касбиашон медонанд. Муошират на танҳо донишҳои комили забонӣ, балки инчунин донишҳои анъанаҳо, урфу одат, воқеият, менталитет ва хусусиятҳои этникии кишварҳои хориҷиро тақозо карда, барои ноил шудан ба гуфтугуи забонҳо ва тамаддунҳоро мусоидат мекунад (сах. 31-и рисола).

Боби дувуми диссертатсия – «Технологияҳои педагогӣ дар ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ дар шароити муҳити бисёрфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ» иборат аз баррасии таҳқиқи ҷанбаҳои гуногун: технологияҳои педагогӣ ҳамчун воситаи баландбардории сифати таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогӣ дар шароити муҳити бисёрфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ, технологияи фаъолияти муштаракӣ педагогии донишҷӯён дар шароити муоширати байнифарҳангӣ, самаранокии технологияҳои педагогӣ дар ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангӣ дар давраи таълими таҷрибавии омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ мебошад.

Дар боби дуюм муаллифи рисола муваффақ шудааст, ки барои ба амал ҷорӣ намудани самаранокии технологияи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён-омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ барномаи таҳқиқоти таҷрибавӣ-омӯзишӣ коркард намояд. Модели пешниҳодкардаи муаллиф дар самти ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён ҷанбаҳои зеҳнӣ-когнитивӣ ва коммуникативиро дар бар мегирад ва дар таъмини муоширати комил бо забонҳои ғайримодарӣ роҳи васеъ мекушояд.

Муаллиф маълумотҳои таҳқиқоти дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогӣ ва як қатор МТМУ-ҳои шаҳрҳои Душанбе ва Бохтар гузарондашро ба асос гирифта, меъёрҳо ва дараҷаҳои ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯёнро дар раванди таълими забони хориҷӣ дар шароитҳои низоми кредитии таҳсилот арзёбӣ намояд. Ба ақидаи унвонҷӯй, хатмкунандаи муассисаҳои таҳсилоти олии педагогӣ – омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ бояд соҳиби донишу маҳорат ва малакаи касбӣ буда, аз вижагиҳои психологӣ-педагогӣ, методӣ; лингвистӣ-фарҳангӣ, этникӣ-психологӣ маълумоти кофӣ дошта бошад.

Боиси зикр аст, ки дар ин боб аз ҷониби муаллифи рисола мафҳуми салоҳияти коммуникативӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ ба ташреҳ расида, он чун дониши мушобеҳ ва монанди иҷтимоӣ-фарҳангӣ ҳини истифодаи унсурҳои қарини забони хориҷӣ ва маҳорати дар ин замина пойдории малакаҳои муоширатро баён месозад. Дар ин масъала муаллиф ба ҷанбаҳои антропологӣ, этникӣ-психологӣ ва фардияти шахси забонмӯз таваҷҷӯҳи махсус зоҳир намуда, собит месозад, ки ҳарчанд раванди ташаккули иҷтимоӣ-фарҳангии муҳассилин кори мураккаб ва душвор ба шумор меравад, вале мавҷудияти наздикии гунае аз урфу одатҳо, анъанаҳо, ҳусни одобу ахлоқ ва маърифат, таҳаммулпазирию башардӯстӣ имкони робитаи забонҳо ва гуфтугӯи тамаддунҳоро фароҳам меорад.

Таҳлили рисола ва натиҷаҳои ба даст омада собит мекунад, ки низоми методии пешниҳодгардида ба ташаккули донишу малакаҳои устувори ба ҳам алоқаманд, рушди давра ба давраи салоҳиятмандии байнифарҳангии муҳассилини макотиби олии педагогӣ, ҳамгирии фанҳо, донишу таҷрибаҳои ҳосилшуда, мавҷудияти унсурҳои қарину монанди забонҳо ва тамаддунҳо ба рушди нерӯи муошират мусоидат мекунад.

Дар боби дуюм санчиши модели пешниҳодшуда ва татбиқи авомили технологияи педагогӣ зимни ташаккули салоҳияти байнифарҳангӣ ҳини омӯзиши забони хориҷӣ аз нигоҳи самаранокии технологияҳои

пешкадам дар равандитаълим баррасӣ шудааст. Мазмуну мундариҷаи модели салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён-омӯзгорони ояндаи забонҳои хориҷӣ бо ягонагӣ ва яклухтии қисмҳои таркибӣ (ҳадаф, вазифа, пешбинӣ, низом, тартиб, санҷиш, баҳодихӣ) тавсиф ёфтаанд.

Дар қисмати ниҳойии диссертатсия муаллиф тавсияҳоро чиҳати истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот пешниҳод мекунад. Аз ҷумла, зикр мегардад, ки дар рисолаҳои минбаъд интихоби шакл, усул ва технологияҳои гуногуни таълими проблемавӣ, ки хусусиятҳои дараҷаи муайяни таҳсилотро ба ҳисоб мегиранд, бояд таҳқиқ ёбад. Инчунин ба истифодаи муносибати рефлексивӣ ба омӯзиши забони хориҷӣ дар муҳити бисёрэтникӣ таваҷҷуҳ намуда, ба проблемаи фаъолияти мустақилонаи донишҷӯён, баланд бардоштани ангеҷаи онҳо, омодагии онҳо ба худомӯзӣ дар тамоми ҳаёт эътибори ҷиддӣ бояд дод.

Ба андешаи мо, диссертатсияи Раҷабова Фируза Садриддиновна дар мавзӯи «Методикаи ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён дар раванди омӯзиши забони хориҷӣ дар шароити муҳити бисёрфарҳангии донишгоҳҳои омӯзгорӣ» таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ дар соҳаи илми педагогикаи ватанӣ мебошад.

Рисола ба талаботи “Барномаи давлатии такмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар солҳои 2021-2030 ҷавобгӯ буда, доир ба яке аз бандҳои асоси он, ки ба таҳқиқи илмӣ ва коркарди ҷанбаҳои бунёдӣ ва назаривию амалии таълими забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии ҷумҳурӣ нигаронида шудааст, тааллуқ дорад.

Дар баробари дастовардҳо дар диссертатсия ва фишурдаи он баъзе камбудҳои ба назар мерасад:

1. Дар рисола таҳлили барномаи таълими забонҳои хориҷӣ, китобҳои дарсӣ, дастурҳои таълимӣ-методӣ аз нигоҳи вазъи ташаккули салоҳияти байнифарҳангии донишҷӯён дар раванди таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогии Тоҷикистон

мушоҳида нагардид. Дар ин бобат унвонҷӯй метавонист фикру мулоҳизоти хешро дар хусуси бозёфт ва ё ноқисҳои барномаву китобҳои дарсӣ дар партави проблемаи таҳқиқот баён намояд.

2. Дар рисола ба мантиқи вожаҳо ва ибораҳо, истилоҳоти педагогӣ бояд эҳтиёткор мебуд. Чунончи, вожаи “феномен” ҳамчун “хориқа” баён шудааст, ки ба назари мо хато аст. Вожаи “хориқа” ба забони русӣ “антиномия – противоположные высказвания” мебошад.

3. Дар матни рисола ва фишурдаи диссертатсия ифодаҳои “салоҳияти байнифарҳангӣ” ва “салоҳиятмандии байнифарҳангӣ” истифода шудааст. Вожаи “салоҳият” компетенция бошад, “салоҳиятмандӣ” компетентность маҳсуб меёбад.

4. Дар матни диссертатсия гоҳо хатоҳои техникӣ дучор мешаванд, ки дар ин бобат ба унвонҷӯй ишораҳои мушаххас пешниҳод карда шуд.

Камбудихои зикршуда ба ҳеҷ ваҷҳ арзиши комили илмӣ ва дастовардҳои назарраси диссертатсияи Раҷабова Фируза Садриддиновнаро дар миқёси проблемаи таҳқиқшуда ҳалалдор намекунад. Дар ҳаллу фасли вазифаи пешгузошташуда диссертант далелу маводҳои заруриро ба таври возеҳ ва васеъ истифода кардааст. Муаллифи аз адабиёти илмии зарурӣ дар самти тадқиқоти мазкур огоҳии комил ва ҳамаҷониба дорад. Унвонҷӯй тадқиқоти масъалаи гузошташударо дар робита бо истифодаи технологияи педагогӣ ҳангоми ташаккули салоҳиятмандии байнифарҳангии донишҷӯён-омӯзгорони оянда аз забони хориҷӣ хеле муваффақона ва дар сатҳи пурарзиш ба анҷом додааст.

Автореферат, мақолаҳои нашрнамудаи диссертант муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамояд.

Диссертатсия ба талаботи Низомномаи намунавӣ оид ба Шӯрои диссертатсионӣ ва тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ гардидаанд, пурра ҷавобгӯ буда, муаллифи

рисола Рачабова Фируза Садриддиновна сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.08 - Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.04 – Назария ва методикаи фанҳои гуманитарӣ) мебошад.

**Доктори илмҳои педагогӣ, профессор,
профессори кафедраи забоншиносии
умумӣ ва типологияи муқоисавии**

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

09.01.2023 г.

Негматов С. Э.

Маълумот барои тамос:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17.

Телефон: (+992) 918506318.

E-mail: snegmas@rambler.ru

Имзои профессор С.Э. Негматов, роғасдиқ менамоям.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои

махсуси ДМТ

Тавкиев Э.Ш.